

ÇERKEZKÖY
TİCARET VE SANAYİ ODASI

ŞİLİ

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan

İlknur İNAL ER

Uluslararası İlişkiler Uzmanı

2020

İÇİNDEKİLER	SAYFA NO:
İçindekiler.....	2
Tablolar.....	3
1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1. Coğrafi Konum.....	4
1.2. Siyasi ve İdari Yapı.....	5
1.3. Nüfus ve İşgücü Yapısı.....	5
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
2.1. Ekonomik Yapı.....	6
2.2. Ekonomi Politikaları.....	7
2.3. Tarım.....	8
2.4. Sanayi.....	9
2.5. Hizmetler.....	10
2.5.1. Bankacılık.....	10
2.5.2. Turizm.....	10
3. DIŞ TİCARET.....	10
3.1. Şili'nin Dış Ticareti.....	10
3.2. Şili'nin İthalatında Başlıca Ürünler.....	11
3.3. Şili'nin İhracatında Başlıca Ürünler.....	12
4. BAŞLICA ÜLKELER İLE DIŞ TİCARET.....	13
4.1. Başlıca Ülkeler İtibarı İle İthalat.....	13
4.2. Başlıca Ülkeler İtibarı İle İhracat.....	13
4.3. Şili'nin Dış Ticaret Politikası.....	13
4.4. Tarifeler ve Diğer Vergiler.....	14
5. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER.....	15
5.1. Yatırımlar, Yabancı Sermaye ve Mevzuatı.....	16
5.2. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler).....	17
5.3. Ülkede İş Kurma Mevzuatı.....	17
6. TÜRKİYE İLE TİCARET.....	19
6.1. Türkiye –Şili'nin Dış Ticaret Göstergeleri.....	19
6.2. Türkiye'nin Şili'ye İhracatında Başlıca Ürünler.....	19
6.3. Türkiye'nin Şili'den İthalatında Başlıca Ürünler.....	20
6.4. Çerkezköy'den Şili'ye İhraç Edilebilecek Başlıca Ürünler.....	20
6.5. İkili Anlaşma ve Protokoller.....	21
6.6. İki Ülke Arasında Ticarete Karşılaşılan Sorunlar.....	21
6.6.1. Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları.....	21
6.6.2. Dağıtım ve Satış Kanalları.....	22
6.6.3. Pasaport ve Vize İşlemleri.....	22
6.6.4. Ticaret Yapısı ve Tercihleri.....	22
6.6.5. Pazarda Etkin Olmanın Koşulları.....	23

Tablolar

Tablo No:	Konu	Sayfa No
Tablo 1	Temel Ekonomik Göstergeler	6
Tablo 2	Şili'nin Dış Ticareti	10
Tablo 3	Şili'nin İhracatında Başlıca Ürünler	11
Tablo 4	Şili'nin İthalatında Başlıca Ürünler	12
Tablo 5	Şili'nin Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracatı	13
Tablo 6	Şili'nin Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalatı	13
Tablo 7	Doğrudan Yabancı Yatırım ve İstatistikleri	17
Tablo 8	Türkiye – Şili Dış Ticaret Göstergeleri	19
Tablo 9	Türkiye'nin Şili'ye İhracatında Başlıca Ürünler	19
Tablo 10	Türkiye'nin Şili'den İthalatında Başlıca Ürünler	20
Tablo 11	İkili Anlaşma ve Protokoller	21

1.GENEL BİLGİLER

Ülkenin Adı: Şili Cumhuriyeti

Başkent: Santiago

Nüfus: 18,5 milyon (2019)

Yüzölçümü: 76.946 km²

Devlet Başkanı: Sebastina PINERA

Dışişleri Bakanı: Heraldo Muñoz Valenzuela

GSYİH: 298,2 milyar \$ (IMF 2018)

Para Birimi: Şili Pesosu / 1 Dolar: 680,60 Şili Pesosu (Mayıs 2020)

Konuşulan Diller: İspanyolca (resmi dil), İngilizce ve yerel diller (Mapudungun, Aymara, Quechua, Rapanui ve diğer)

Etnik Yapı: %88,9 beyaz ve yerli olmayanlar, %9,1 Mapuçe, %0,7 Aymara, %0,3 Quechua, Rapanui ve diğer yerliler.

Önemli Siyasi Partiler: Haydi Şili Koalisyonu (*Chile Vamos*; merkez sağ ve liberal partiler): Bağımsız Demokratik Birlik (UDI), Ulusal Yenilenme Partisi (RN), Siyasi Evrim Partisi (Evopoli), Bağımsız Bölgeselci Parti (PRI).

Yeni Çoğunluk Koalisyonu (*Nueva Mayoría*; merkez sol partiler): Hıristiyan Demokrat Partisi (PDC), Sosyalist Parti (PS), Demokrasi Partisi (PPD), Komünist Parti (PC), Radikal Sosyal Demokratik Parti (PRSD), Geniş Sosyal Hareket (MAS).

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar: APEC, BIS, CAN (ortak), CD, CELAC, FAO, G-15, G-77, IADB, IAEA, IBRD, ICAO, ICC (ulusal komiteler), ICCT, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRCs, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, LAES, LAIA, MERCOSUR (ortak), MIGA, MINUSTAH, NAM, OAS, OECD, OPANAL, OPCW, Pasifik İttifakı, PCA, SICA (gözlemci), UN, UNASUR, UNCTAD, UNESCO, UNFICYP, UNHCR, UNIDO, Union Latina, UNMOGIP, UNTSO, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO

1.1 Coğrafi Konum

İsmi Aymara dilinde "dünyanın bitimi" anlamına gelen "chilli" kelimesinden gelen Şili, Güney Amerika'nın güneybatı kıyısında yer almakta olup, Atlantik ve Pasifik Okyanusları arasında stratejik bir konuma sahiptir. Arjantin ile 5.308 km, Bolivya ile 860 km ve Peru ile 171 km sınıra sahip olan ve 6.435 km kıyı uzunluğu olan Şili, kıyılarda çok yüksek olmayan dağların, orta kesimlerde verimli vadilerin, kuzeyde Atacama Çölü'nün, doğuda ise And Dağları'nın çevrelediği bir topografik yapıya sahiptir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

1.2. Siyasi ve İdari Yapı

16. yüzyılda İspanya'nın Şili'yi işgalinden önce Kuzey Şili İnkalar'ın, Orta ve Güney Şili ise Mapuçeler'in idaresi altında olup, 1810 yılında İspanya'ya karşı bağımsızlığını ilan etmesine rağmen kalıcı başarıya 1818 yılında ulaşılmıştır. Pasifik Savaşı'nda (1879–1883) Peru ve Bolivya'yı yenerek kuzeydeki bölgeleri elde eden Şili'de Salvador Allende'nin başkanlığındaki hükümet 1973 yılında Augusto Pinochet'nin askeri diktatörlük rejimi ile devrilmiştir. 1990 yılında serbest başkanlık seçimi sistemine geçilene kadar ülke Pinochet tarafından idare edilmiştir. 11 Mart 1981'de ilk Anayasa yürürlüğe girmiştir. Şili Anayasası İspanya, Fransa ve Avusturya anayasalarından esinlenerek hazırlanmıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili'de Devlet Başkanı aynı zamanda Başbakanlık görevini de yürütmektedir. Dört yılda bir yapılan başkanlık seçimleri ile seçilen Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulu üyelerini atama yetkisine sahiptir. 17 Aralık 2017 tarihinde Başkanlık seçimleri düzenlenmiştir. Katılım oranı %48,8 olarak gerçekleşen seçimlerde Piñera oyların %54,57'sini alarak Başkanlığı kazanmıştır. Piñera, görevini resmi olarak 11 Mart 2018 tarihinde devralmıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili 15 eyaletten oluşmaktadır. Bu eyaletler Aisen del General Carlos Ibanez del Campo, Antofagasta, Araucania, Arica y Parinacota, Atacama, Biobio, Coquimbo, Libertador General Bernardo O'Higgins, Los Lagos, Los Rios, Magallanes y de la Antartica Chilena, Maule, Region Metropolitana (Santiago), Tarapaca ve Valparaiso'dur. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

1.3. Nüfus ve İş Gücü Yapısı

Yaklaşık 18,5 milyon nüfusa sahip olan Şili'de nüfus artış hızı %0,8, yaş ortalaması 34'dür. Nüfusun %20'si 0–14 yaş arasında, %69,3'ü 15–64 yaş arasında, %10,2'si ise 65 yaşın üstündedir. Ülkedeki okur-yazarlık oranı %97,5 olup, Şili'nin eğitim standartlarının diğer Latin Amerika ülkeleri ile kıyaslanınca daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Nüfusun %15,1'i yoksulluk sınırının altında yaşamakta olup, gelir dağılımı adaletsizdir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili nüfusunun %90'ı kentlidir ve toplam nüfusun %40'ı başkent Santiago ve çevresinde yaşamaktadır. Kuzeyde ve güneyde tarımın yapılabildiği And Dağları'nın arasında kalan ovalarda ve Santiago'nun 100 km batısındaki liman şehri Valparaiso'da yerleşim yoğun iken; ülkenin kuzey ve güney uç noktalarına gidildikçe elverişsiz iklim koşulları sebebiyle nüfus yoğunluğu azalmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili'de etnik çeşitlilik diğer Latin Amerika ülkelerine kıyasla daha azdır. Batı Avrupa ülkelerinden gelen göçmen nüfus, çoğunluğu oluşturmaktadır. Ülkeye özellikle 19. yüzyılda çok sayıda İngiliz, İrlandalı, Alman, Hırvat, Filistinli ve İtalyan yerleşmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Yaklaşık 8,5 milyon olarak tahmin edilen toplam işgücünün %13'ü tarım, %23'ü sanayi ve %64'ü hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Çalışan nüfusun yarısını, yönetici pozisyonlarının ise dörtte birini kadınlar oluşturmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2.GENEL EKONOMİK DURUM

2.1 Ekonomik Yapı

Tablo 1: Temel Ekonomik Göstergeler

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
GSYİH (Cari Fiyatlar -milyar \$)	277,67	298,17	295,61	313,56	329,8	346,54	364,09	383,17
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	1,26	4,02	3,4	3,24	3,0	3,0	2,98	3,04
Kişi Başına Düşen GSYİH (Cari Fiyatlar-\$)	15.128	16.079	15.778	16.564	17.244	17.934	18.650	19.426
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	2,18	2,32	2,34	2,97	3,0	3,0	3,0	3,0
Nüfus (Milyon)	18,36	18,55	18,74	18,93	19,13	19,32	19,52	19,72
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-5,96	-9,19	-9,51	-8,68	-8,37	-7,91	-7,45	-6,51

Kaynak: IMF *tahmini

Siyasi istikrar, ticaret serbestisi, kişi başı gelir, yaşam standardı, basın özgürlüğü, şeffaflık ve rekabetçilik açısından Latin Amerika'nın önde gelen ekonomilerinden olan Şili'nin finans sistemi de oldukça gelişmiştir. Şili, Latin Amerika'da kredi notunu 25 yıldır A'da tutmayı başarabilen tek ülkedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili ithal ikameci ekonomi politikalarını 1970'lerin ortasında, diğer Latin Amerika ülkelerinden yaklaşık on yıl önce terk etmiş ve liberal ekonominin uygulanması doğrultusunda önemli adımlar atmıştır. Bu durum, üretim artışını ve rekabeti beraberinde getirmiş, madencilik ve balıkçılık başta olmak üzere geleneksel ihracat endüstrilerinde büyüme kaydedilmiştir. Aynı zamanda, selüloz, meyve, somon, ağaç ürünleri, şarapçılık ve metanol gibi yeni sektörlerde, hava ve gemi taşımacılığı ve turizm gibi hizmet sektörlerinde gelişme sağlanmıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

İhracat gelirlerinin %40'ını madencilikten, milli gelirin ise üçte birini bakırdan elde eden Şili'nin en büyük madencilik şirketi olan Codelco, tek başına dünya bakır üretiminin %10'unu gerçekleştirmektedir. GSYİH'nin %12'sini oluşturan ve ülkedeki işgücünün %12'sine istihdam sağlayan imalat sanayinde 2009 krizinde meydana gelen gerilemede sektörün küçük ve orta ölçekli şirketlerden oluşması etkili olmuş, hükümet tarafından bu üreticilere vergi kolaylıkları tanınmıştır. Kriz nedeniyle ülkenin en önemli sektörlerinden olan işlenmiş meyve-sebze ve şarap ihracatı da gerilemiştir. Hayvancılık ve balıkçılık sektörlerinin gelişmiş olduğu Şili'de işgücünün %10'u tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Ülkede petrol üretimi 20 yıldır azalmakta olup, doğal gaz üretimi de tüketimi karşılayacak düzeyde değildir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Ekonomik faaliyetler özellikle ülkenin orta kısmında yoğunlaşmıştır. Ülke nüfusunun %40'ını barındıran Santiago, GSYİH'nin %47'sini üretmektedir. Valparaiso bölgesindeki nüfus toplam nüfusun %10'unu oluşturmaktadır. Kuzeyde madencilik sektörünün gelişimi; güneyde somon yetiştiriciliği, turizm ve metanol üretimi, ekonomik faaliyetlerin ülke geneline yayılmasını sağlamıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2.2. Ekonomi Politikaları

Latin Amerika’da, serbest piyasa ekonomisi modelini benimsemiş, ekonomik ve siyasi istikrara sahip yapısıyla ön plana çıkan Şili, sahip olduğu doğal kaynak zenginliği, kişi başına gelirin görece olarak yüksekliği, düşük dış borç/Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Oranı ile Latin Amerika’nın en müreffeh ülkelerinden biri olmaya devam etmektedir. IMF verilerine göre 2016 yılında son 7 yılın en düşük büyüme rakamı ile %1,2 oranında büyüme kaydeden Şili ekonomisinin büyüme hızı 2017 yılından itibaren yeniden ivme kazanarak %1,6 olmuştur. 2018 büyüme beklentisi %4,0, 2019 içinde %3,4 seviyesindedir. (Kaynak: IMF)

Başlıca ticaret partnerleri ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları neticesinde ticaret daha da liberal hale gelmiş ve doğrudan yabancı sermaye girişi hızla artmıştır.

2010 yılında OECD’ye katılmasının ardından, yakın gelecekte G20 ülkelerine arasına girme yönünde umut vadeden ülkelere biri olan Şili, yaklaşık 23.000 Dolar düzeyindeki kişi başı gelir düzeyi ile Latin Amerika’nın önde gelen ekonomilerindedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Mart 2010’da Başkan seçilen Pinera hükümetinin önceliği, makroekonomik istikrardan ödün verilmeden depremin hasarlarının giderilmesi olmuştur. Şili’de 27 Şubat 2010 tarihinde meydana gelen 8,8 büyüklüğündeki depremden ülkenin ikinci büyük şehri olan Concepcion ile Maule ve Bio Bio çevresi önemli ölçüde hasar görmüş; su, elektrik ve ulaştırma altyapısı tahribata uğramıştır. Deprem sonrasında meydana gelen ihtiyaçların karşılanması amacıyla üç aylık dönem için 111 milyon Dolar değerinde bir önlem paketi açıklanmıştır. Deprem sonrası yeniden inşa çalışmaları kapsamında mali kaynakların altyapının iyileştirilmesine aktarılması ve imalat sanayi altyapısındaki önemli hasarlar nedeniyle 2010 yılının ilk çeyreğinde ekonomi küçülmüş; ancak yılın ikinci yarısında yeniden inşa faaliyetleri ve özellikle madencilik ve enerji sektörlerine yönelik yabancı yatırımlar sayesinde yeniden büyüme yaşanmıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2008 yılı sonunda ABD’de başlayan ve dünyaya yayılan küresel ekonomik krizden de sağlam bankacılık sistemi ve güçlü ekonomisi sayesinde nispeten az etkilenen ve Latin Amerika bölgesinin en liberal ekonomilerinden biri olan Şili sonraki yıllarda yeniden inşa çalışmaları, iç dinamikler ve istikrar sayesinde yeniden büyüme trendine girmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2015 yılında son altı yılın en düşük seviyesine inen bakır fiyatları, yabancı yatırımlardaki azalma ve özel tüketim harcamalarındaki kontrollü artış sebebiyle Şili ekonomisi için 2015 yılında büyüme oranı %2,3, olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında devam eden bakır madencilik alanında ki ihracatta %18’lik daralma ve Şili’nin en büyük bakır madeninde Escondida yaşanan grev gibi olumsuz koşullar nedeniyle büyüme oranı %1,6 olmuştur. 2017 yılında büyüme oranının %1,6 olmuştur. İmalat sanayinin küçük ölçekli olması sebebiyle tüketim, ara malı ve sermaye malı ihtiyacını ithalat ile karşılayan Şili, dünya piyasalarındaki dalgalanmalardan kolayca etkilenen ve en önemli ihracat ürünü olan bakırın yanı sıra üretimde de ithal petrol fiyatlarına bağlı bir ekonomik yapı sergilemektedir. Şili’nin ihracat gelirlerinin yarısından fazlası değerli madenlerden elde edilmektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili’nin son yıllarda Çin ile yakınlaşması ise, ABD ve Avrupa kaynaklı krizlerin ülke ekonomisine etkisinin sınırlı tutulmasında önemli bir unsurdur. Nitekim ülkede çıkarılan bakır, Çin gibi hızlı büyüyen ülkelere büyük talep görmekte ve bakır fiyatlarındaki artış Şili ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. EIU tahminlerine göre Şili’nin açık ekonomisi küresel gelişmelere özellikle fiyatlardaki değişimlere ve talebe (bakır) bağlıdır. Bu nedenle büyümenin artacağı tahmin edilmektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Madencilikten sonra ülkenin ikinci büyük ihracat sektörü olan tarımdaki büyümeyi ise, artan küresel talep ve STA'lar sayesinde büyük bir pazara ulaşma imkânı desteklemektedir. Güçlü bir sanayi üretimi olmayan Şili ekonomisini gıda işleme sanayindeki büyüme güçlü tutmaktadır. Perakende, ulaştırma, taşımacılık ve turizm sektörlerinde gelişmiş bir altyapıya sahip olan ve bölgenin finans merkezi konumundaki Şili'de hizmetler sektöründe de büyüme beklenmektedir. Hükümetin altyapı ve ticari amaçlı projelere yatırım yapması ise inşaat faaliyetlerini artıracaktır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2.3. Tarım

Şili'nin toprak çeşitliliği ve bölgelere göre farklılık gösteren iklimi, ülkeye büyük bir tarımsal potansiyel kazandırmaktadır. Tarım sektörü Şili'nin GSYİH'sinin %3,6'sını oluşturmakta ve işgücünün %9,5'ini istihdam etmektedir. 1980'li yıllardan bu yana tarımdan modernizasyon çalışmaları devam etmektedir. Son on yılda meyve ve yem bitkileri üretim alanları önemli ölçüde genişlerken; hububat, sebze ve endüstriyel bitki üretimi azalmıştır. Şili, sertifikalı tohumların önde gelen ihracatçılarından. 2010 yılında ülkede meydana gelen deprem nedeniyle başta sulama kanallarında ve meyve üretiminde olmak üzere tarım sektörü genelinde yaklaşık 601 milyon Dolar hasar meydana gelmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Kuzey yarımkürede yer alan ülkelere kıyasla ters mevsimde tarım üretimi yapılan Şili, bu avantajı kullanarak söz konusu bölgedeki ülkelere önemli miktarda yaş meyve sebze ihracatı yapmaktadır. Yaban mersini, sofralık üzüm, erik, kuru elma ve alabalıkta Şili dünyanın lider üreticisi ve ihracatçısı; avokado, kuru erik, dondurulmuş ahududu, elma suyu ve somonda ise dünyanın 2. büyük üreticisi ve ihracatçısıdır. Armut, narenciye, kivi, nektarin, kiraz ve üzümü meyvelerde de Şili'nin büyük miktarda üretimi mevcut olup; nar, incir, altın çilek ve guava gibi meyvelerin üretimi de yaygınlaşmaktadır. Atacama ve Aysen arasında kalan alanlar ile ülkenin orta kesimleri, başlıca taze meyve üretim bölgeleridir. (Kaynak: <http://rekolteDunyasi.com>)

Güney yarımkürenin en büyük meyve ihracatçısı olan Şili, bu yarımkürede 100'ün üzerinde ülkeye taze meyve ihraç etmektedir. İyi tarım uygulamaları (Good Agricultural Practices, GAP) ve dünya standartlarına uygunluk denetimlerine önem verilmektedir. Sert kabuklu meyvelerden ise kabuklu ve kabuksuz ceviz ve badem ile fındık üretimi ve ihracatı yaygındır. Ülke, güney yarımkürenin en büyük sert kabuklu meyve ihracatçısıdır. (Kaynak: <http://rekolteDunyasi.com>)

İşlenmiş tarım ürünleri ihracatı da artmaktadır. Şili, güney yarımkürenin en büyük salça ve dondurulmuş üzümü meyve üreticisidir. Bal, zeytinyağı, konserveler, reçel, şekerleme, havyar, ulmo şurubu, sirke, avokado yağı, pisco gibi katma değeri yüksek ürünlerin yanı sıra "merkén" ve "chilote" gibi çeşni ve sosların üretimi de yaygındır. Gurme Gıda Üreticileri ve İhracatçıları Birliği, ülkede katma değerli işlenmiş gıda alanında KOBİ'lere hizmet veren kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Bio Bío, Santiago ve Los Ríos bölgeleri, gurme gıda ürünlerinin üretildiği başlıca bölgelerdir. Ülkede etnik, koşer ve helal ürünlerin yanı sıra organik üretim de yapılmaktadır. Şarap, hububat, meyve-sebze, baharat, zeytinyağı, dondurulmuş ürünler ve bal gibi otuzdan fazla organik ürünün ihracatı yapılmaktadır. (Kaynak: <http://rekolteDunyasi.com>)

Şili günümüzde dünyanın en büyük 16. gıda ihracatçısı olmakla beraber, 2015 yılında ülkenin dünyanın en büyük 10 gıda ihracatçısı arasında yer alması hedeflenmektedir. Dünya genelinde her gün 6 milyon kişi Şili somonunu, 8,6 milyon kişi Şili menşeli meyve sularını, 8,5 milyon kişi Şili menşeli konserve meyve ve sebzeleri, 5 milyon kişi Şili menşeli sütleri, 5 milyon kişi Şili menşeli kurutulmuş meyveleri ve her yıl 41 milyon kişi de Şili menşeli taze meyveleri tüketmektedir. ABD, Japonya, Brezilya, Birleşik Krallık ve Çin, Şili gıda ürünleri için başlıca pazarları oluşturmaktadır. (Kaynak: <http://rekolteDunyasi.com>)

2.4. Sanayi

GSYİH'nin %40'ını teşkil eden sanayi sektörleri içinde elektrikli olmayan makineler, cam ve cam ürünleri, plastik ürünler, kâğıt ve kâğıt ürünleri, demir ve çelik ürünleri imalatında artış görülmektedir. Son on yılda seramik üretimi düşüş içinde olup, tekstil ve hazır giyim, ayakkabı ve deri sektörlerinde Asya ülkelerinden gerçekleştirilen ithalat sebebiyle yoğun rekabet yaşanmaktadır. (Kaynak: Uludağ İhracatçılar Birliği, Şili Ülke Raporu, 2018)

1999 yılında Punta Arenas yakınlarında açılan metanol üretim tesisi Cabo Negro, dünyanın en büyük metanol kompleksi olup, dünya üretiminin %20'sini gerçekleştirmektedir. 10,5 milyon hektarlık doğal ormana sahip olan Şili'de, son yıllarda hızla gelişen sektörlerden biri de selüloz endüstrisidir. Selüloz üretimi yıllık 4,8 milyon ton (dünya selüloz üretiminin %10'u) düzeyindedir. Celco, Şili'nin en büyük selüloz üretim fabrikasıdır. (Kaynak: Uludağ İhracatçılar Birliği, Şili Ülke Raporu, 2018)

Cam, metal, kâğıt, karton, ahşap ve plastik gibi çeşitli malzemelerden ve yeni teknolojiler kullanılarak üretilen ambalajlar, gıda işleme sanayinde katma değer yaratılmasında ve ihracatta önemli bir unsurdur. Arjantin, Peru, Meksika, Kolombiya ve Brezilya gibi ülkeler sektörün başlıca ihraç pazarlarıdır. Lojistikte verimliliğin sağlanması amacıyla, sektörde üretim yapan fabrikalar, girdi üretimi yapılan bölgelerden uzakta ve gıda üretimi, dağıtım ve tüketiminin yoğun olduğu büyük kentlere ve sanayi bölgelerine yakın biçimde konumlanmıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili'nin gelişmiş sanayi dallarından olan kimya sektöründe, 130'dan fazla kamu ve özel şirket faaliyet göstermekte ve 300 farklı kimyasal üretilmektedir. Bu kimyasallar gıda, eczacılık, selüloz ve madencilik sektörlerinde de girdi olarak kullanılmaktadır. Özellikle nitrat, iyodür, iyot, metanol ve lityum karbonat üretimi yapan yerel şirketler dünya liderleridir. Ülkede üretilen ve ihraç edilen diğer başlıca kimyasallar ise sodyum klorid, motor yakıtları, su yosunundan üretilen yan ürünler (karajenan, agar-agar gibi) ve plastik reçinelerdir (polipropilen, düşük yoğunluklu polietilen). Güney Amerika (%35), AB (%25), Asya (%20) ve ABD (%14) kimya ihracatında başlıca bölgelerdir. Kimya fabrikaları çoğunlukla Iquique, Calama, Antofagasta, Mejillones, Viña del Mar, Santiago, Concepción, Arauco ve Punta Arenas bölgelerinde kuruludur. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Atacama, Coquimbo ve Valparaíso gibi kuzey şehirlerinde kabuklu deniz hayvanları üretiminin, Los Lagos ve Aysén şehirlerinde ise balıkçılığın yaygın olması dolayısıyla su ürünleri yan sanayi (malzeme, makine ve ekipman, yem, katkı maddeleri ve hizmetler) de Şili'nin önemli sanayi sektörlerindedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Madencilik yan sanayi de ABD, Avustralya, Kanada, Güney Afrika ve İsveç gibi ülkelerle rekabet edebilecek ve küresel pazarlarda istenen en yüksek standartlara uygun mal ve hizmet üretebilecek güçtedir. Bu alanda faaliyet gösteren şirketler coğrafi yakınlık ve bu ülkelerdeki madencilik potansiyeli dolayısıyla özellikle bölge ülkelerine ihracat yapmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Etnik takı ve mücevherat, seramik, tekstil, sepetçilik, çömlekçilik, ahşap sofrası ve mutfak eşyaları ve diğer süs eşyalarını kapsayan el sanatları da bir diğer önemli sektör olup; ABD, Almanya, İtalya, Avusturya ve Belçika gibi ülkeler bu kategoride başlıca ihraç pazarlarıdır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2.5. Hizmetler

2.5.1. Bankacılık

Bankacılık sektöründe, 13'ü yerli, 12'si yabancı olmak üzere toplam 25 banka faaliyette bulunmakta olup, yerli bankalar toplam banka varlıklarının %60'ını oluşturmaktadır. Şili, Latin Amerika ülkeleri içerisinde en gelişmiş bankacılık sistemine sahiptir. Ülkenin en büyük bankaları Banco Santander, Banco de Chile, Banco Estado, Banco Credito e Inversiones ve BBVA-Chile'dir. 1925 yılında kurulan Şili Merkez Bankası (Banco Central de Chile, www.bcentral.cl) özerkliğe sahiptir. Santiago Menkul Kıymetler Borsası'nın (Bolsa de Comercio Santiago, www.bolsadesantiago.com) temelleri ise 1840 yılına dayanmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

2.5.2. Turizm

Çöl manzaralarından okyanus kıyılarına kadar değişen bir doğa zenginliğine sahip olan Şili, büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Özellikle ülkenin güneyindeki el değmemiş bölgeler turistleri cezbetmektedir. Punta Arenas, Antartika'ya en yakın liman olması sebebiyle, lojistik ve stratejik öneminin yanı sıra, turizm potansiyeli de yüksek bir bölgedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Ülkede 2010 yılında meydana gelen depremden turizm sektörü de olumsuz etkilenmiş, rezervasyonların iptal edilmesi nedeniyle kısa dönemli kayıplar yaşanmıştır. Her yıl ülkeyi ziyaret eden turistlerin sayısı 3 milyonun üzerinde olup, bu turistlerin büyük çoğunluğunu Güney Amerika, ABD ve Avrupa vatandaşları oluşturmaktadır. Turizm sektörü GSYİH'ye %3,2 katkı yapmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili resmi seyahat rehberi web sitesinde (www.chile.travel) ve Şili resmî web sitesinde (<http://www.thisischile.cl/Default.aspx?idioma=2>) Şili'nin başlıca turizm bölgeleri ve faaliyetleri ile ilgili detaylı bilgi mevcuttur. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

3. DIŞ TİCARET

3.1. Şili'nin Dış Ticareti (milyon dolar)

Küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerine rağmen yıllardır dış ticaret fazlası veren Şili'nin 2012 ve 2013 yıllarında dış ticareti açık vermiş, ancak 2014 yılında yeniden toparlanma gerçekleşmiştir. 2018 yılında Şili'nin dış ticaret hacmi 143 milyar dolar iken 2019 yılında da 133 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Şili'nin Dış Ticareti (1000 dolar)

	2017	2018	2019
İHRACAT	65.882,717	75.404,118	69.145,962
İTHALAT	59.482,676	68.518,296	64.119,106
DENGE	6.400,041	6.885,822	5.026,856
HACİM	125.365,393	143.922,414	133.265,068

Kaynak: Trademap

3.2. Şili'nin İhracatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

Tablo 3: Şili'nin İhracatında Başlıca Ürünler

KOD	ÜRÜN	2017	2018	2019	Değişim	Oran
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	14.910.206	18.193.330	17.955.582	-237.748	-1
7403	İşlenmemiş bakır, rafine ve bakır alaşımları (7405 pozis.bakır alaşımları hariç)	14.650.063	15.813.729	13.277.302	-2.536.427	-16
0304	Balık filetosu ve diğer balık eti (kıyılmış, taze, soğutulmuş veya dondurulmuş olsun olmasın)	2.605.083	2.740.892	2.750.121	9.229	0
4703	Kimyasal odun hamuru, soda veya sülfat	2.554.580	3.566.913	2.718.204	-848.709	-24
2204	Taze üzüm şarabı, dahil. Müstahkem şaraplar; kısmen fermente edilmiş	2.018.108	1.993.891	1.929.016	-64.875	-3
9999	Başka yerde sınıflandırılmamış ürünler	1.590.618	2.162.982	1.917.082	-245.900	-11
0303	Dondurulmuş balık (0304 pozisyonundaki balık filetosu ve diğer balık eti hariç)	1.567.066	1.820.227	1.805.487	-14.740	-1
7402	Rafine edilmemiş bakır; elektrolitik rafine için bakır	2.319.098	2.256.205	1.440.198	-816.007	-36
0809	Apricots, cherries, peaches incl. nectarines, plums and sloes, fresh	565.301	1.067.257	1.379.497	312.240	29
2613	Molybdenum ores and concentrates	981.669	1.461.596	1.335.993	-125.603	-9
7108	Altın, dahil. Platin kaplı altın, işlenmemiş veya yarı mamulden daha fazla işlenmemiş ...	1.166.044	1.340.333	1.155.302	-185.031	-14
0806	Üzüm, taze veya kurutulmuş	1.109.618	1.229.925	1.104.759	-125.166	-10
0302	Taze veya soğutulmuş balıklar	693.672	864.363	893.623	29.260	3
2836	Karbonatlar; peroksokarbonatlar içeren ticari amonyum karbonat ...	683.199	943.229	837.068	-106.161	-11
4407	Kesilmiş veya yontulmuş, dilimlenmiş veya soyulmuş, rendelenmiş, zımparalanmış veya uç eklemli, ahşap ...	803.180	944.697	788.731	-155.966	-17
Tüm Ürünler		65.882.717	75.404.118	69.145.962	-6.258.156	-8

Kaynak: Trademap

3.3. Şili'nin İthalatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

Tablo 4: Şili'nin İthalatında Başlıca Ürünler

KOD	ÜRÜN	2017	2018	2019	Değişim	Oran
2709	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen ham yağlar	3.219.955	4.120.398	4.096.985	-23.413	-1
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar (ham olanlar hariç)	3.550.611	4.569.212	3.987.584	-581.628	-13
8703	Motorlu arabalar ve diğer motorlu taşıtlar	3.668.827	4.394.204	3.222.520	-1.171.684	-27
8704	Malların taşınması için motorlu taşıtlar	2.015.737	2.560.916	1.996.174	-564.742	-22
8517	Telefon setleri, hücreli şebekeler veya diğer kablosuz şebekeler için telefonlar;	2.105.106	2.210.304	1.933.510	-276.794	-13
2711	Petrol gazı ve diğer gaz halindeki hidrokarbonlar	1.503.093	1.923.468	1.774.686	-148.782	-8
3004	Terapötik veya profilaktik kullanımlar için karışık ürünlerden oluşan ilaçlar	887.824	1.021.676	1.062.679	41.003	4
8471	Otomatik veri işleme makineleri ve birimleri; manyetik veya optik okuyucular, makineler ...	970.643	1.147.215	997.490	-149.725	-13
0201	Taze veya soğutulmuş büyükbaş hayvan eti	903.002	993.320	951.590	-41.730	-4
2701	Kömür; kömürden üretilen briketler, benzeri katı yakıtlar	1.035.387	1.163.116	860.745	-302.371	-26
4011	Kauçuktan yeni pnömatik lastikler	580.708	599.258	648.667	49.409	8
8429	Kendinden itmeli buldozerler, angledozers, greyderler, leveller, kazıyıcılar, mekanik kürekler, ekskavatörler, ...	446.971	650.882	637.792	-13.090	-2
8708	Traktör parçaları ve aksesuarları, on veya daha fazla kişinin taşınması için motorlu taşıtlar, ...	529.879	558.269	598.942	40.673	7
8528	Televizyonlar, monitörler ve projektörler	658.524	644.356	555.271	-89.085	-14
8702	Motorlu taşıtlar, 10 kişi, sürücü dahil.	346.951	441.479	526.618	85.139	19
Tüm Ürünler		59.482.676	68.518.296	64.119.106	-4.399.190	-6

Kaynak: Trademap

4. BAŞLICA ÜLKELER İLE DIŞ TİCARET

4.1. Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracat (milyon dolar)

Tablo 5: Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracat

ÜLKELER	2017	2018	2019	DEĞİŞİM	ORAN
Çin	65.882.717	75.404.118	69.145.962	-6.258.156	-8
Amerika	17.950.806	24.494.781	21.677.089	-2.817.692	-12
Japonya	9.760.133	10.610.978	9.745.984	-864.994	-8
Güney Kore	5.764.798	6.826.922	6.330.690	-496.232	-7
Brezilya	4.078.934	4.360.170	4.584.504	224.334	5
Peru	3.828.496	3.435.874	3.152.619	-283.255	-8
İspanya	1.625.858	1.814.869	1.932.404	117.535	6
Hollanda	1.650.909	1.689.730	1.685.595	-4.135	0
Tapei,Çin	1.593.175	1.563.092	1.548.071	-15.021	-1
Meksika	1.229.152	1.286.492	1.514.314	227.822	18
Hindistan	1.186.651	1.334.034	1.331.468	-2.566	0
İsviçre	1.742.336	1.488.101	1.120.184	-367.917	-25
Kanada	889.369	1.143.821	1.035.495	-108.326	-9
Almanya	1.314.538	1.562.997	947.204	-615.793	-39
Fransa	1.008.533	1.044.194	925.210	-118.984	-11

Kaynak: Trademap

4.2. Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalat (milyon dolar)

Tablo 6: Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalat

ÜLKELER	2017	2018	2019	DEĞİŞİM	ORAN
Çin	13.335.988	15.351.645	14.642.138	-709.507	-5
Amerika	10.834.654	13.076.174	12.647.786	-428.388	-3
Brezilya	5.635.655	6.594.856	5.556.002	-1.038.854	-16
Arjantin	2.907.612	3.401.894	3.566.595	164.701	5
Almanya	2.548.029	2.877.093	2.694.251	-182.842	-6
Japonya	1.658.467	2.019.588	2.015.440	-4.148	0
Meksika	2.029.543	2.309.465	1.943.186	-366.279	-16
İspanya	1.363.853	1.617.869	1.633.887	16.018	1
Ekvator	1.454.690	1.627.356	1.610.014	-17.342	-1
Fransa	1.227.790	1.359.063	1.333.772	-25.291	-2
İtalya	1.165.509	1.263.862	1.299.593	35.731	3
Güney Kore	1.782.002	1.703.999	1.290.107	-413.892	-24
Kolombiya	1.162.854	1.410.915	1.257.152	-153.763	-11
Peru	880.977	1.109.208	1.141.804	32.596	3
Hindistan	776.997	954.944	892.084	-62.860	-7

Kaynak: Trademap

4.3. Şili'nin Dış Ticaret Politikası

1989 yılından bu yana sürdürdüğü başarılı liberal politikaları ile ikili ve çok taraflı ticaret müzakerelerinde aktif rol oynayan Şili, ticaret ortaklarının hemen hemen tamamıyla Serbest Ticaret Anlaşması imzalamıştır. Şili Dışişleri Bakanlığı DIRECON verilerine göre ülke, dünya nüfusunun %64'ünü, dünya GSYİH'sinin ise %86'sını oluşturan ülkeler ile serbest ticaret yapmakta; ihracatının ve

ithalatının ise %94'ünü STA imzaladığı ülkeler ile gerçekleştirmektedir. Dünyada en fazla ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalayan ülke olan Şili'nin halihazırda Türkiye dahil 64 ülke ile 25 Serbest Ticaret Anlaşması yürürlüktedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

1 Ocak 1995 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan Şili, Latin Amerika Birliği'ne (The Latin American Integration Association, The Asociación Latinoamericana de Integración, ALADI) üye olup, MERCOSUR'un da ortak üyesi konumundadır. UNASUR'un kurucu üyesi olan Şili, 2010 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'ne (OECD) üye olmuştur. Şili'nin Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği'ne (APEC) de üyeliği mevcuttur.

Şili'nin Türkiye, Malezya, Ekvator, Kolombiya, Avustralya, Peru, Küba, Panama, Japonya, Hindistan, P-4 ülkeleri (Brunei, Yeni Zelanda, Singapur), Çin, EFTA ülkeleri (İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, İsviçre), Güney Kore, ABD, AB, Orta Amerika (Kosta Rika, El Salvador, Guatemala, Honduras), Meksika, Kanada, MERCOSUR (Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay), Venezuela, Bolivya, Tayland, Hong Kong ve Vietnam ile imzaladığı Serbest Ticaret Anlaşmaları halihazırda yürürlüktedir. Hindistan ile imzalanan STA ve Trans-Pasifik Ortaklık Anlaşması (TPP) onay aşamasındadır. Endonezya ile de STA müzakereleri ve Pasifik İttifakı ticaret müzakereleri ise devam etmektedir. Şili ile Türkiye arasında 2008 yılında başlayan STA müzakereleri tamamlanmış ve söz konusu Anlaşma 14 Temmuz 2009 tarihinde imzalanmış ve 1 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Şili'nin imzaladığı ticaret anlaşmaları ile ilgili detaylı bilgi, DIRECON web sitesinde www.direcon.cl mevcuttur. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili, ürün sınıflandırmasında Harmonize Sistem kullanılmaktadır. Şili gümrüklerinde gümrük değerlemesi ürünün indirimsiz bedeli ve CIF değeri üzerinden yapılmaktadır. İkinci el eşyalara, eşyanın sıfır bedeli üzerinden ve kullanıldığı her yıl için %10 düşülerek (en fazla %70'e kadar) gümrük yetkililerince değer biçilmektedir. Konu ile ilgili detaylı bilgi Şili gümrükleri web sitesinden www.aduana.cl alınabilir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

İkinci el binek otomobillerin ve yük taşıma araçlarının Şili'ye ithalatı yasaktır. Bu durumun istisnaları, off-road araçları, ikinci el ambulanslar, zırhlı arabalar, karavan, cezaevi araçları, sokak ve otoyol temizleme araçları, çimento kamyonu, cenaze araçları ve itfaiye araçlarıdır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Ateşli silahların ithalatı yasak olmamakla beraber, Şili'deki askeri birimlerin özel iznine tabidir. Bu ürünün ithalatı son yıllarda giderek daha sıkı kontrollere tabi turulmaktadır. İlaç, kozmetik ürünler, biyolojik ve biyokimyasal preparatların çoğunun ithalatı için Kamu Sağlığı Kurumu'na (Instituto de Salud Pública, www.ispch.cl) ön tescil istenmekte, ayrıca bu ürünlerin etiketleme vb. gereklilikleri de farklılık göstermektedir. Kamu ahlakı, kamu sağlığı, ulusal güvenlik ve çevre düzenlemelerine uymayan ürünlerin ithalatında özel izin alınması gerekmektedir. Bu ürünlerden bazıları; birtakım kimyasallar ve sansür gerekebilecek film, video ve TV programı gibi yayınlardır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

4.4. Tarifeler ve Diğer Vergiler

Şili'nin uyguladığı gümrük vergisi oranlarına ilişkin bilgi, Ticaret Bakanlığı'nın web portalı Şili sayfasında yer alan "İkili Anlaşmalar" bölümünde yer alan Türkiye-Şili Serbest Ticaret Anlaşması metni incelenerek temin edilebilmektedir. İthalat prosedürlerine ve ürün standartlarına ilişkin detaylı bilgilerin ise, Avrupa Birliği Pazara Giriş Veri tabanının (Market Access

Database, <http://madb.europa.eu>) “Exporters’ Guide to Import Formalities” bölümünden, ülke adı ve ürün GTİP’i ile arama yapılarak öğrenilmesi mümkündür. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

20.269 sayılı ve 27 Haziran 2008 tarihli Kanuna göre, 18.634 sayılı ve 1987 tarihli Kanunda belirtilen sermaye malı niteliğindeki malların ithalatında ürünün menşesine bakılmaksızın %0 gümrük vergisi uygulanmaktadır. Aynı gümrük belgesi ile ithal edildiği ve değeri sermaye malının %10’unu geçmediği takdirde bu uygulama, söz konusu sermaye malının aksamı, parçaları ve yedek parçaları için de geçerlidir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Gümrük verilerinin haricinde, ülkeye ithal edilen lüks tüketim malları, ülkeye girişte %15 ek ithalat vergisine tabidir. Bu ürünlerden bazıları bira, nargile, elma şarabı, şarap ve şampanya; altın, platin, beyaz fildişi; mücevherat ve doğal ya da yapay değerli taşlar; kürk, karavan römorku; konserve havyar ve bunların türevleri, havai fişek, kestanefişi vb. (sanayi, madencilik ve tarımsal amaçla ithal edilenler hariç); hava veya gaz silahları ve parçaları (sualtı avcılığı hariç) ve değerli halılardır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Üzüm likörü (pisco), viski ve aguardiente gibi likörlere %27 vergi uygulanmaktadır. Sigara ve puro gibi tütün mamulleri ile işlenmiş tütüne ise sırayla %61, %51 ve %57,9 vergi uygulanmaktadır. Katma Değer Vergisi, ithal ürünler ve yerli ürünler için aynı oranda (%19) uygulanmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Alkollü içkilere uygulanan özel satış vergisi oranı alkol hacmine göre %13-27 arasında değişmektedir. Alkolsüz içecekler %13 özel satış vergisine tabi olup, bu vergi perakende satışlarda tüketicilere yansıtılmamaktadır.

Şili’de kurumlar vergisi 2014 yılında gerçekleştirilen reform ile %20’den %25’e yükseltilmiştir. Ayrıca şirketlerin karları üzerinden yaptıkları yeniden yatırımlarda uygulanan vergi indirimleri de kaldırılmıştır.

DL600 rejimine tabi yabancı yatırımcılara 10 yıl süreli olarak %42 sabit oranlı gelir vergisi uygulanmaktadır. Yatırımcı standart vergi rejimine tabi olmayı da seçebilmektedir. Şili vergi sistemi ile ilgili detaylı bilgi, aşağıdaki adreslerde mevcuttur:

Şili resmî sitesi (<http://www.thisischile.cl/1241/2/187/taxes/Article.aspx>)

Vergi Portalı (http://www.sii.cl/portales/inversionistas/index_ing.html)

Foreign Investment Committee (<http://www.foreigninvestment.cl>)

CORFO <http://www.corfo.cl> (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

5. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER

Şili, Ticaret Bakanlığı tarafından 2019-2020 döneminde Öncelikli Ülkelerden birisi olarak belirlenmiştir.

Türkiye ile Şili, birbirinden çok uzak coğrafyalarda yer almasına rağmen, iki ülke halkı arasında özel bir sempati vardır. 1923’te kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ni ilk tanıyan Latin Amerika ülkesi Şili olmuştur. Bu davranış Türkiye’de, Şili ulusunun milli bağımsızlığa ve ülkeler arasındaki dostluğa verdiği değer

somut bir ifadesi olarak kabul edilmiş ve her iki ülke arasında 1926 yılında imzalanan Dostluk Anlaşması ile ikili ilişkilerin sağlam temelleri oluşturulmuştur. İki ülke arasındaki ticari ilişkiler ise 1970'li yıllarda başlamıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Türkiye ile Şili arasındaki ticaret yıllar itibarıyla incelendiğinde, söz konusu ülkeye gerçekleştirilen ihracatın 2009-13 yılları arasında düzenli olarak arttığı, iki ülke arasındaki ticaret hacmi 2015 yılı itibarıyla 470 milyon Dolar olup, ülkemiz aleyhindeki dış ticaret açığının aynı yıl %42,6 düşüşle yaklaşık 95 milyon Dolar düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. 2016 yılında ise ticaret hacmimizdeki %4 oranında gerileme ithalatımızdaki %18 dolaylarındaki düşüşten kaynaklanmıştır. Aynı dönemde ihracatımız %16 oranında artmıştır. 2017 yılında ticaret hacmi %15 oranında artarak 520 milyon dolar olmuştur. 2017 yılında Şili'ye ihracatımız 255 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

5.1. Yatırımlar, Yabancı Sermaye ve Mevzuatı

Latin Amerika'nın en dışa açık ve istikrarlı ekonomilerinden biri olan Şili, yaklaşık 17,5 milyonluk nüfusu ile görece olarak küçük bir pazar görünümünde olmasına rağmen, ülkenin son yıllarda yürüttüğü dışa açılım politikalarının etkisiyle pazarda rekabet oldukça yoğundur. Şeffaf ve etkin bir devlet mekanizmasına ve yaygın dış ticaret kültürüne sahip bulunan Şili, iş yapma kolaylığı bakımından da bölge ülkeleri arasında öne çıkmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Siyasi ve ekonomik açıdan bölgenin en istikrarlı ülkelerinden olan Şili'de yerli ve yabancı yatırımcılar arasında ayrımcılık yapılmamakta, yatırımcılara güvenilir bir yatırım ortamı sunulmaktadır. Bu durum yabancı sermayeyi oldukça artırmış olup, küresel krizlere rağmen ülkeye yabancı sermaye girişi hız kesmemiştir. Son yıllarda artan DYY girişleri, Şili'nin ekonomik büyümesinde ve gelişmesinde önemli rol oynamış; rekabetçilik, teknolojik gelişim ve bilgi birikimi de sağlamıştır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

- İnsani gelişmişlik endeksine göre dünyada 185 ülke arasında Şili 38. sırada (Norveç 1 Türkiye 71.) (UN-2015)
- Ekonomik serbestlik endeksine göre Şili, dünyada 180 ülke arasında 10. sırada (Hong Kong 1. Türkiye 60.) (The Heritage Foundation-2017)
- Küresel rekabetçilik açısından dünyadaki 137 ülke arasında Şili 33. sırada (İsviçre 1, Türkiye 53.) (World Economic Forum-2017-2018)
- İş yapma kolaylığı açısından Şili, dünyada 190 ülke arasında 55. sırada (Yeni Zelanda 1. Türkiye 60.) (Dünya Bankası-2018)

Şeffaf ve etkin bir devlet mekanizmasına ve yaygın dış ticaret kültürüne sahip bulunan Şili GSYİH'sinin %8,4'ini oluşturan doğrudan yabancı yatırımlar, ülkenin ekonomik gelişiminde önemli bir role sahiptir. Şili Merkez Bankası verilerine göre Şili 1974–2012 yılları arasında DL600 kapsamında toplam 90 milyar Dolar değerinde Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) çekmiştir. Bu süreçte AB ülkelerinin payı yaklaşık %40 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen yatırımların %24'ü Santiago ve çevresine, %14'ü Antofagasta, %9,5'i Atacama ve %4'ü Tarapacá bölgelerine yönelmiştir. Şili'nin birden fazla bölgesine yönelen yatırımlar ise çoğunlukla enerji, telekomünikasyon ve finans sektörlerindeki projelerden oluşmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Tablo 7: Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

Veriler	2015a	2016a	2017a	2018a	2019a	2020b
Doğrudan yabancı yatırımlar	19.4	22.3	20.5	7.11	13.5	11.8
GSYİH'ya Oranı (%)	7.0	8.6	8.4	4.7	5.0	4.3
Yurtdışındaki Doğrudan Yatırımlar	-9.9	-12.9	-15.8	-7.0	-10.5	-10.0
Net Doğrudan Yabancı Yatırımlar	9.5	9.4	4.7	4.6	3.0	1.8
Toplam Doğrudan Yabancı Sermaye Stoku	179.5	180.0	176.8	188.4	201.9	213.7

Kaynak: EIU, a EIU Gerçekleşen, b EIU Tahmin

5.2. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Şili'de biri kuzey limanındaki Iquique (Bölge I) ve diğeri bir güney şehri olan Punta Arenas (Bölge XII) olmak üzere iki adet serbest bölge bulunmaktadır. Bu bölgelerde kurulu olan imalat şirketleri kurumlar vergisinden, KDV ve gümrük vergisinden muaf tutulmaktadır. Re-export edilecek mallar vergiden muaf olmakla beraber, Şili piyasasında satılacak ürünler %19 oranında KDV'ye ve bölgeden çıkarılırken ithalat vergisine tabidir (yakın bölgelere yapılacak satışlar üzerinden CIF değerinin %0,8'i oranında alınan düşük vergiler hariç olmak üzere).

Aynı istisnai hükümler Arica'da (Bölge XV) bulunan ve 2007 yılında kurulan Chacalluta ve Las Americas Sanayi Parklarındaki imalatçılar için de geçerlidir. Madencilik, balıkçılık ve finansal hizmetler gibi sektörlerde serbest bölge ayrıcalıkları uygulanmamaktadır. Serbest bölgelerde kurulu yönetim şirketleri gümrük tarifesi, KDV ve diğer ithalat vergileri, Gelir Vergisi Kanunu'nda gösterilen ilk kategori gelir vergisinden ve serbest bölgedeki faaliyetlerinde kullandıkları mal ve hizmetler üzerinden alınan KDV'den muaftırlar.

5.3. Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Şili'de şirket kurma ile ilgili işlemler yaklaşık 1 ay sürmektedir. Doğrudan maliyet kalemleri, avukatlık ücreti için yaklaşık 1.500 Dolar ve noter ücreti, ticaret sicil kaydı ve resmî gazetede yayınlama gibi masraflar için de yaklaşık 500 Dolar'dır. Şili'de şirket kurulması için yerel ortaklık şartı bulunmamaktadır. Kamuda birçok işlem online veya mektup yoluyla yapılmaktadır. Bütün anlaşmalar noter önünde imzalanmaktadır. Şili'de yaşayan ve geliri olan birini kefil göstermeden herhangi bir yeri kiralaması ise oldukça zordur. Ülkedeki avukatlık ve danışmanlık firmalarının adresleri Şili Yabancı Yatırım Komitesi'nin web sitesinde listelenmektedir. www.ciechile.gob.cl (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili'de şirket kurmanın ilk adımı, Şili Konsolosluğu'na Şili'de yatırım yapma niyetine ilişkin bir bildirimde bulunmaktır. Bu formda işin niteliği ve yatırım yapılacak sermaye miktarına ilişkin bilgiler bulunmalı, ayrıca Devamlı İkametgâh için vize başvurusu yapılmalıdır. Bu vize ile şirketin Şili'de yerleşik olma statüsü resmileşmekte ve ülkede ticari faaliyetlerde bulunulabileceği belirtilmektedir.

Şili'de tüzel kişilik kurulması ortalama 27 gün sürmekte ve 9 farklı prosedür gerektirmektedir. Şili Merkez Bankası'na sermaye payı yatırıldıktan sonra, Ticaret Siciline kayıt (Registro de Comercio) ve resmî gazete (Diario Oficial) ilanı ve Vergi Dairesi'ne başvuru gibi işlemler yapılır. Konu ile ilgili detaylı bilgi http://www.investchile.com/investors_guide adresinde mevcuttur. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili kanunlarına göre ülkede değişik türlerde şirket kurulması mümkün olup, her bir şirket türü farklı hukuki uygulamalara ve vergiye tabidir. Bu şirket türleri; anonim şirket (sociedad anónima), kolektif şirket (sociedad colectiva), limited şirket (sociedad de responsabilidad limitada), komandit şirket (sociedad en comandita) ve kooperatiflerdir.

Şili’de ortak girişim (joint venture) ve lisans anlaşmaları yapmak için ise; ülkedeki hukuki işlemleri ve vergi yükümlülüklerini takip edecek, kanunlara uygun şekilde kurulmuş olan yerel bir ortak ile çalışmak gerekmektedir. İdari ve ticari konularda ve kar dağıtımı gibi hususlar, ortaklar arasında yapılacak sözleşmeler ile belirlenecektir.

Şili İş Kanunu hükümlerine göre, Şili’de kurulan şirkette çalıştırılacak yabancı işçilerin sayısı, 25’ten fazla çalışana sahip şirketler için maksimum %15 ile kısıtlanmıştır. 25’ten az çalışanı bulunan şirketler ise bu hükme tabi değildir. Bu oran, işverenin Şili’de istihdam ettiği toplam çalışan sayısı üzerinden hesaplanmaktadır. Asgari çalışma yaşı 18’dir. Konu ile ilgili detaylı bilgi www.inspecciondeltrabajo.cl adresinde mevcuttur.

Şili’de son 10 yılda gerçekleşen grevlerin sayısı az olup, genellikle madencilik, sağlık, eğitim, ulaşım ve kamu hizmetleri alanlarında greve gidilmektedir. Sendika üyeliğinde gönüllülük esas olup, işgücünün yaklaşık %13’ü sendikalıdır. İşletmelerde birden fazla sendika bulunmaktadır ve yönetim sendikalarının herhangi biri ile toplu anlaşma için pazarlık yapabilmekte veya işçi grupları ile doğrudan görüşebilmektedir. Sendikalar konfederasyonlar veya ulusal düzeyde işçi merkezleri oluşturabilmekte ve uluslararası işçi federasyonlarına üye olabilmektedirler. Anlaşmalar genelde firma düzeyinde müzakere edilmekte ancak birden fazla firmayı kapsayacak şekilde de pazarlık yapılabilmektedir.

Asgari ücret, çalışma saatleri, fazla mesai, ücretli yıllık izinler ve tatiller İş Kanunu ile belirlenmektedir. Haftalık maksimum çalışma süresi cumartesi günleri dahil 45 saat ve günlük fazla mesai 2 saattir. İşverenler herhangi bir bayram tatiline ek olarak haftada en az bir gün tatili garanti etmek zorundadır. Çalışanların yılda 15 iş günü (üst üste 21 gün) izin hakkı bulunmaktadır. Kadın çalışanlar doğumdan 42 gün önce ve sonra 180 gün izin alma hakkına sahiptir. Asgari ücret ayda 182.000 Şili Pesosu (yaklaşık 375 Dolar) civarındadır. İşten çıkarmalarda işveren gerekçelerini ortaya koyarak yasal tazminatı işçiye ödemekle yükümlüdür. Brüt maaştan %7 oranında sağlık sigortası, %12 emeklilik sigortası ve maaşa göre %40’a varan oranda gelir vergisi kesintisi yapılmaktadır.

2007 yılında yürürlüğe giren Yeni Taşeronluk (dışarıdan kaynak kullanımı) Kanunu, Şili makamlarının ve şirketlerin farklı yorumları nedeni ile belirsizliğe yol açmış, özellikle madencilik ve ormancılık sektörlerinde daha iyi çalışma koşulları isteyen işçilerin protestolarına yol açmıştır. Kanun, dışarıdan kaynak kullanımını iki aktivite şeklinde tanımlamaktadır; taşeronluk hizmeti alımı ve dışarıdan işçi kullanımı. Taşeronluk, bir firmanın belirli bir işlemi kalıcı olarak dışardan başka bir firmadan o işlemle ilgili tüm sorumluluğun taşeronu devredilerek ve taşeronun işgücü ile karşılaması durumudur. Fakat Kanun, firmaların ana ekonomik aktivitesinin dışarıdan sağlanmasına izin vermemekte; dışarıdan “geçici” işçi kullanımını 90 gün (bazı durumlarda 180 gün) ile sınırlandırmaktadır. Kanun, “geçici” işçilerin sayısına da sınırlamalar getirmektedir.

Şili’de firmaların yarısından fazlası üretimlerini taşeronlara yaptırmakta, %20,7’si ise ana ekonomik aktivitelerini alt yüklenicilere vermektedir. OECD verilerine göre, Şili’de yoksulluğun ve gelir adaletsizliğinin önüne geçilebilmesi için istihdama ve aktif sosyal politikalara daha fazla yatırım yapması gerekmektedir.

6. TÜRKİYE İLE TİCARET

6.1. Türkiye – Şili Dış Ticaret Göstergeleri (milyon dolar)

Tablo 8: Türkiye – Şili Dış Ticaret Göstergeleri

YIL	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2017	254.626	265.000	519.626	-10.374
2018	386.206	370.584	756.790	15.622
2019	343.786	230.762	574.548	113.024

Kaynak: TÜİK

6.2. Türkiye'nin Şili'ye İhracatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

Tablo 9: Türkiye'nin Şili'ye İhracatında Başlıca Ürünler

KOD	ÜRÜN	2017	2018	2019	Değişim	Oran
7214	Demir veya alaşımsız çelik çubuklar; dövme, sıcak haddelenmiş, sıcak çekilmiş ...	35.657	63.825	41.264	-22.561	-35
8702	Motorlu taşıtlar > = 10 kişi, sürücü dahil	11.087	26.730	23.437	-3.293	-12
8703	Motorlu arabalar ve diğer motorlu taşıtlar esas olarak kişilerin taşınması için tasarlananlar. ...	15.640	28.282	19.993	-8.289	-29
8704	Malların taşınması için motorlu taşıtlar, motorlu ve kabinli şasi dahil	20.356	25.615	18.886	-6.729	-26
7213	Demir veya alaşımsız çelik çubuklar ve çubuklar, sıcak haddelenmiş, düzensiz sarılmış bobinlerde bulunanlar	7.263	13.360	17.720	4.360	33
7216	Demir veya alaşımsız çeliğin açılı, şekilleri ve bölümleri,	9.607	24.301	16.562	-7.739	-32
7311	Sıkıştırılmış veya sıvılaştırılmış gaz için demir veya çelik konteynerler	3.942	10.456	13.610	3.154	30
2713	Petrol kok, petrol bitümü ve diğer petrol yağları veya petrol kalıntıları ...	0	0	12.473	12.473	-
3916	Herhangi bir kesit boyutu > 1 mm olan monofilament, çubuklar ve profil şekilleri, ...	9.533	11.451	11.511	60	1
7308	Yapılar ve yapı parçaları "örn. Köprüler ve köprü bölümleri, kilit kapıları, kuleler, ...	3.551	376	7.604	7.228	1.922
8708	Traktör parçaları ve aksesuarları, on veya daha fazla kişinin taşınması için motorlu taşıtlar, ...	7.307	9.034	6.508	-2.526	-28
8429	Kendinden itmeli buldozerler, greyderler, kazıyıcılar, mekanik kürekler, ekskavatörler, ...	1.430	1.922	6.080	4.158	216
9999	Başka yerde belirtilmeyen ürünler	4.827	8.001	5.501	-2.500	-31
5702	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları (dokuma, püsküllü veya floklanmamış)	6.133	5.791	4.915	-876	-15
8504	Elektrik transformatörleri, statik dönüştürücüler, ör. doğrultucular ve indüktörler; bunların parçaları	487	471	3.766	3.295	700
3920	Takviye edilmemiş, lamine edilmemiş, hücreli olmayan plastik levhalar, filmler, folyolar ve şeritler	2.329	5.341	3.194	-2.147	-40
7217	Demir veya alaşımsız çelik tel, bobinler (çubuklar hariç)	1.270	3.497	3.175	-322	-9
1902	Makarna, et veya diğer maddelerle pişirilmiş veya doldurulmuş veya başka şekilde hazırlanmış, ...	402	363	3.002	2.639	727
3214	Glaziers macunu, aşı macunu, reçine çimentoları, kalafatlama bileşikleri ve diğer mastikler;	921	1.964	2.938	974	50
8413	Bir ölçüm cihazı ile donatılmış olsun olmasın, sıvılar için pompalar	875	1.642	2.898	1.256	76

Kaynak: Trademap

6.3. Türkiye'nin Şili'den İthalatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

Tablo 10: Türkiye'nin Şili'den İthalatında Başlıca Ürünler

KOD	ÜRÜN	2016	2017	2018	Değişim	Oran
7403	İşlenmemiş bakır, rafine ve bakır alaşımları (7405 pozisyonundaki bakır alaşımları hariç)	169.133	133.829	105.373	-28.456	-21
0802	Taze veya kurutulmuş diğer kabuklu yemişler (kabuklu veya soyulmuş olsun olmasın) (hindistancevizi, Brezilya fıstığı hariç ...)	20.189	50.646	43.610	-7.036	-14
2834	nitritler; nitratlar	22.719	12.861	22.190	9.329	73
1504	Rafine edilmiş olsun olmasın, katı ve sıvı yağlar ve bunların balık veya deniz memelileri fraksiyonları (...)	4.046	12.782	13.192	410	3
1209	Ekim için tohumlar, meyveler ve sporlar (baklagiller ve mısır, kahve, ...)	6.844	9.650	9.020	-630	-7
2002	Sirke veya asetik asit dışında hazırlanmış veya korunmuş domatesler	0	0	6.884	6.884	-
9999	Başka yerde belirtilmeyen ürünler	8.920	13.116	6.299	-6.817	-52
4810	Kağıt ve karton, kaolin "Çin kili" veya diğer inorganikler ...	359	318	6.225	5.907	1.858
2825	Hidrazin ve hidrosilamin ve bunların inorganik tuzları; inorganik bazlar, metal oksitler, hidroksitler ...	3.394	3.335	3.667	332	10
1206	Ayçiçeği tohumları, kırılmış olsun olmasın	1.149	538	1.519	981	182
1605	Kabuklular, yumuşakçalar ve diğer su omurgasızları (hazırlanmış veya konserve edilmiş) (tütsülenmiş olanlar hariç)	2.339	1.187	1.434	247	21
7308	Yapılar ve yapı parçaları "örn. Köprüler ve köprü bölümleri, kilit kapıları, kuleler, ..	1.347	1.103	1.410	307	28
2204	Taze üzüm şarabı, dahil. müstahkem şaraplar; üzüm	1.480	1.191	1.365	174	15
8481	Borular, kazan gövdeleri, tanklar, fiçiler veya benzerleri için musluklar, musluklar, valfler ve benzeri cihazlar, ...	1.048	2.951	1.228	-1.723	-58
0307	Yumuşakçalar, insan tüketimine uygun, füme, hatta kabukta olsun olmasın, canlı, taze, soğutulmuş, ...	417	713	755	42	6
2827	Klorürler, klorür oksitler ve klorür hidroksitler; bromürler ve bromür oksitler; iyodürler...	297	606	610	4	1
7801	İşlenmemiş olası satış.	60	72	574	502	697
3808	Böcek öldürücüler, kemirgen öldürücüler	1.304	1.156	532	-624	-54
0810	Taze çilek, ahududu, böğürtlen, beyaz veya kırmızı kuş üzümü	1.197	790	448	-342	-43
2106	Gıda müstahzarları	204	252	379	127	50

Kaynak: Trademap

6.4. Çerkezköy'den Şili'ye İhraç Edilebilecek Başlıca Ürünler

Güçlü rakiplerin varlığına karşın bölgenin en gelişmiş ve liberal ülkelerinden biri olan Şili ile ülkemiz arasında yürürlükte olan Serbest Ticaret Anlaşması'nın da olumlu katkısıyla Türk ürünlerinin tanıtımına yönelik aktif bir strateji uygulanarak bu ülkeye yönelik ihraç ürünlerimizin çeşitlendirilmesi mümkündür. Ayrıca her iki ülkede, coğrafi konumları ve bölgesel ilişkileri nedeniyle kendi pazarları yanında, dahil oldukları bölgesel iş birlikleri kapsamında diğer pazarlara da giriş fırsatı sunmaktadır.

Tarım ve gıda ürünlerinden bisküvi, şekerli ve çikolatalı mamuller, zeytinyağı, zeytin, maya ve kuru kayısı; sanayi ürünlerinde ise demir/çelik çubuklar, traktörler, ısıtması elektrikle olmayan demir-çelik radyatör, jeneratörler, demir/alaşimsız çelikten profil, oto yedek parça, kauçuktan yeni dış lastikler,

otomobil ve steysin vagonlar, ev tekstili, ağır iş makine ve cihazlarının aksam ve parçaları ve eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar Şili pazarında potansiyel arz etmektedir. Madencilik ve savunma sanayi sektörlerinde de iki ülke arasında iş birliği imkanları mevcuttur.

Çerkezköy'de üretimi gerçekleşen ve Şili'ye ihracat potansiyeli olan sektörler; otomobil, televizyon (özellikle LCD ve plazma), kozmetik ve kişisel hijyen ürünleri, spor giyim, ev hayvanları sektörüne yönelik ürünler ve geniş bant internet sistemleri. Ayrıca gerek çevresel duyarlılıklar çerçevesinde yenilenebilir enerjiye duyulan ilgi, gerekse uzun vadede tasarruf nedenleriyle hane halkları ve işyerleri tarafından güneş enerjisine yönelik talepte de düzenli bir artış gözlenmekte olup, güneş panelleri pazarı genişlemektedir. (Kaynak: Trakya Dış Ticaret İstihbarat Merkezi)

6.5. İkili Anlaşma ve Protokoller

Tablo 11: İkili Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA	İMZA TARİHİ
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	14.12.1993
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	01.07.1986
Serbest Ticaret Anlaşması	14.07.2009

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

6.6. İki Ülke Arasında Ticarete Karşılaşılan Sorunlar

6.6.1. Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü (WIPO) üyesi olan Şili, WIPO kapsamında, aralarında Paris Konvansiyonu, Nairobi Anlaşması, Patent İşbirliği Sözleşmesi dahil, fikri mülkiyetin korunmasına ilişkin bir dizi anlaşmanın yanı sıra, DTÖ Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması kapsamında üstlendiği uluslararası taahhütleri iç hukuka aktarmış, aynı zamanda, ticari partnerleriyle akdettiği tercihli, ticaret düzenlemeleri kapsamında, telif hakları ve sınai mülkiyetin korunmasına ilişkin olanlar gibi, kimi zaman uluslararası taahhütlerin ötesine gider şekilde, fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin güçlü bir alt yapı inşa etmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Şili Marka Tescil Birimi, Ulusal Sınai Mülkiyet Enstitüsü (Instituto Nacional de Propiedad Industrial-INAPI) 2009 yılından bu yana, 20.254 sayılı Kanun kapsamında, marka, patent, faydalı model, sınai tasarım tescil birimi olarak faaliyettedir. Fikri Mülkiyet Haklarına ilişkin korumanın güçlendirilmesi ve üstlenilen taahhütlerin yerine getirilmesi konusunda ilgili kurumlar tarafından münferit olarak yerine getirilen çalışmalar ilk defa 2016 yılında, oluşturulan Ulusal Sınai Mülkiyet Stratejisi ile ulusal düzeyde koordine edilir hale gelmiştir. Bu kapsamda, oluşturulan bir Çalışma Grubu tarafından, kısa ve orta vadede uygulanacak yaklaşık 60 tedbir belirlenmiş olup bunların arasında fikri mülkiyet haklarına ilişkin uyuşmazlıklara yönelik tahkim mekanizması oluşturulması, adli makamlar, hâkim ve savcılar, gümrük otoriteleri dahil tüm ilgili tarafların fikri mülkiyet hakları konusunda eğitilmesi gelmektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

ABD Merkezli, "Global Innovation Policy Center", telif hakları ihlalleri konusunda cezai müeyyidelerin güçlendirilmesi, ilaçlarda zorunlu lisans ve patent korumasının güçlendirilmesi gibi alanlardaki

boşlukların altı çizilmektedir. Şili, 2007 yılından bu yana, ABD'nin, "Special 301 Priority Watch List" kapsamında yer verdiği ülkelerden biridir. Bu kapsamda, fikri mülkiyete ilişkin korumanın güçlendirilmesi gereğine işaret edilen alanlar arasında, uydu sinyali taşıyan kripto programlara ilişkin teknolojik korumanın güçlendirilmesi, internet yoluyla yapılan korsanlığa karşı, internet üzerinden hizmet sağlayan sunucuların korunmasının güçlendirilmesi gibi alanlar gelmektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Ulusal Gümrük İdaresi ve Emniyet Teşkilatı verilerine göre, 2016 yılı itibarıyla, 21.6 Milyon Dolar değerinde, 946.709 adet sahte mal ele geçirilmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

6.6.2. Dağıtım ve Satış Kanalları

Perakende sektörü kaydedilen ekonomik büyümeye paralel önemli ölçüde gelişmiştir. Ülkede yaygın ağlarla "hipermarket" veya "süper market", "çok katlı mağaza", "zincir market" şeklinde yapılarla faaliyet gösteren perakende sektörü aynı zamanda Arjantin, Peru, Brezilya gibi diğer Latin Amerika ülkelerinde de varlık göstermektedir. Büyük marketler, doğrudan üreticiden ya da distribütör firmalardan alım yapmaktadır. Özellikle gıda sektöründe, kâr marjını yüksek tutmak üzere, ülkenin yaş meyve sebze konusundaki rekabet avantajı da kullanılarak doğrudan (üreticiden) satın alım tercih edilebilmektedir. Küçük alıcılar ithalat yoluyla alım yapmaktan ziyade distribütör firmalardan alım yapmayı tercih etmektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Öte yandan, gelir dağılımındaki bozukluğun da bir etkisiyle, gelir düzeyi düşük seyreden kesimlerin küçük bakkal-market (convenience store-tiendas convenientes) şeklindeki satış kanallarını da tercih ettikleri görülmektedir. Tüketim oranının, nüfusun en yüksek seyrettiği 8 T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020 Santiago'da, şehrin zengin kesimlerinde yeni markalar ve uluslararası markalar dominant durumda olup "butik" türü mağazalar yaygındır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Online satış kanalları da son yıllarda revaçta olup özellikle elektronik eşya, giyim eşyası ve gıda sektörüne yönelik e-ticaret ivme kazanmıştır. Kişisel bilgisayar ve internet kullanımındaki artış, mobil telefon kullanımının yaygın olması bu eğilimi güçlendirmiştir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

6.6.3. Pasaport ve Vize İşlemleri

Resmi ve umuma mahsus pasaport sahibi iki ülke vatandaşları, 90 güne kadar kalış süreli seyahatlerinde karşılıklı olarak vizeden muaftırlar. (Kaynak: Dışişleri Bakanlığı)

6.6.4. Ticaret Yapısı ve Tercihleri

Görelî küçük pazar ölçeğine rağmen Şili, tüketim eğilimi yüksek bir ülkedir. Gıda, hazır giyim, kozmetik, ayakkabı, unlu mamul, şekerleme ürünleri, içecek gibi kalemler itibarıyla kişi başına düşen harcamaların diğer Latin Amerika ülkelerinin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Yeni ürün ve marka denemeye açık bir tüketici kitlesi bulunmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Ticarete açık pazar yapısı, yerli üretimin belirli alanlarla kısıtlı olması gibi etmenlerin, Şili'yi hemen her tür mamul madde anlamında uluslararası markaların hakimiyetine bıraktığı tespitinde bulunmak

mümkündür. Bu durum tüketici tercihlerini de etkilemektedir. Nitekim, hemen her sosyal kesimde “marka”ya dayalı tüketim bir prestij göstergesi olarak algılanmakta ve tercih edilmektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Tüketicilerin modern yaşamın dayattığı hızlı tempo, özellikle Santiago ve Santiago’nun da içinde yer aldığı “Region Metropolitana” da trafik yoğunluğu gibi nedenlerle zamandan tasarruf etmek adına, genellikle, tek bir noktada alışverişi yapmayı tercih ettikleri tespitinde de bulunmak mümkündür. Şehrin zengin muhitlerinde ise daha ziyade “butik” şeklinde faaliyet gösteren lüks mağazalardan alışverişler yaygındır. Ancak, pazarın hala Çin kaynaklı ithalata teslim olduğu, pek çok ürün segmentinde, geniş kitlelere hitap eden düşük fiyatlı ürünlerin tercih edildiği söylenebilir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Satışlar sezonlara göre değişim arz etmektedir. Mesela, genel olarak şekerli mamul tüketiminin yüksek olduğu bir ülke olan Şili’de, çikolata tüketimi açısından genel anlamda her daim olumlu ve istikrarlı denebilecek bir satış trendi söz konusu olsa da çikolata satışları sezonsal olarak artış göstermektedir. Çikolata satışlarında üründeki "kakao" miktarı önemli bir belirleyici olabilmekte, daha sağlıklı olduğu için "dark chocolate" tercihi yaygın gözükmemektedir. Fiyatlar kakao fiyatlarındaki dalgalanmaya bağlı bu kategori için daha çok oynaklık arz etmekte ise de daha ziyade üst gelir segmentinin tercihi olması nedeniyle satışlarda bariz bir azalma gözlenmemektedir. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Gelir ve eğitim seviyesi arttıkça, son yıllarda, organik/sağlıklı ürünlerin tüketimi de artmaktadır. Organik kozmetik kullanımı da yaygındır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Obezite yaygınlığı nedeniyle, tüm gıda ürünlerinde gıdanın içerdiği, “tuz”, “kalori” ve “şeker” oranına göre, etiketlemenin zorunlu olduğu ülkede, düşük kalorili/light ürün kullanımı da yaygınlaşmaktadır. (Kaynak: Ticaret Bakanlığı)

Pazarda doğrudan satışın yanı sıra on –line satışın artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Özellikle, Noel, Paskalya satışları ya da mağazaların dönem dönem satışları artırmak üzere hayata geçirdikleri “Black Friday” türü indirim dönemi satışları on-line satışları doğrudan etkilemektedir.

6.6.5. Pazarda Etkin Olmanın Koşulları

Ticarete, alıcı ve satıcının doğrudan bir araya gelmesi / yüz yüze iletişim yaygındır ve tercih edilmektedir. Şili ticaret erbabı, ülkenin yaklaşık 40 yıldır kesintisiz sürdürülen serbest ticaret politikalarının etkisiyle ticaret yapmaya yatkındır. Öğle ve akşam yemekleri iş görüşmeleri için tercih edilebilmekte, firma ziyaretleri yapılması düşünülüyor ise gerekli bağlantıların/randevuların önceden alınması zaruret arz etmektedir. Son yıllarda, ilgili ülke iş çevrelerinin birbirleriyle doğrudan temas edebilecekleri her tür ortamın (Fuar, sektörel ve/veya ihracat ürünlerinin tanıtımına yönelik sergi vb. etkinlikler) ticaret erbabının birbirlerini daha yakından tanımaları ve karşılıklı güvenin tesisi açısından giderek artan önem taşımaya başladığı düşünülmektedir.

İthalat-ihracatta ABD Doları cinsinden ödeme yaygındır. Kredi kartı ve çek kullanımı hemen her alanda mümkündür.

Resmi ve diğer tatiller için bkz. (<https://www.feriados.cl/>) Haftalık çalışma süresi 45 saattir. (09:00-18:00) Fazla mesai ödemesi kanunen gereklidir.

Şili'de bir süredir tartışmaları devam eden, haftalık çalışma saatinin 45 saatten 40 saate indirilmesine ilişkin yasa tasarısı (Proyecto de 40 Horas), 86 lehte, 33 karşıt ve 31 çekimser oyla 2019 yılı Kasım ayında Temsilciler Meclisinde onanmıştır. Komünist Parti tarafından yapılan yasama teklifinin Senato'da görüşülmesine devam edilmektedir.

Şili hukuku yabancı yatırımcının vize veya oturma izni almasını şart kılmamakla birlikte 90 günden fazla kalmayı planlayan yabancı yatırımcının, bir yıl süre ile verilen “Inversionista Temporal” ve “Visa de Empresario” olarak adlandırılan vizeye başvurması mümkündür. Böylelikle, bir yıl boyunca ülkede ikamet ve özel herhangi bir kısıtlama olmaksızın yasal faaliyet yürütmelerine imkân tanınabilmekte, ayrıca yıl sonunda, Şili sürekli ikamet için başvuruda bulunabilme imkânı sağlanabilmektedir.

Ayrıca, bir şirkette çalışmak için Şili'ye giren yabancılar iş sözleşmesinin bulunması kaydıyla geçici ikamet izni alabilmektedir. Bu izin iki yıl için sözleşmede belirtilen işveren için özel olarak çalışmasını sağlar ve aynı uzunlukta, ek süre için uzatılabilir. Ancak, ilk iki yılın ardından çalışan sürekli ikamet için başvurabilir. İş sözleşmesinin feshi halinde ise çalışanın 30 gün içinde alternatif bir vizeye başvurma zorunluluğu bulunmaktadır. Daha detaylı bilginin (www.extranjeria.gov.cl) adresinden temini mümkündür.

Dünya Bankası, Şili'de şirket kurulum süresini ortalama 6 gün olarak hesaplamaktadır.